

INTERNATIONAL SEMINAR-MEETING “PRESERVATION AND DEVELOPMENT OF THE CRIMEAN TATAR LANGUAGE: CHALLENGES OF 2021”

I. Dryga

PhD (Philology), Senior Fellow

A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine

4, Hrushevskoho Str., Kyiv, 01001, Ukraine

idryga@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-1885-8000

On March 21, 2021, Turkologists of the A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies at the initiative of the NGO “Qırım Ailesi” (“Crimean Family”) in the framework of an international project to document and revitalize the Crimean Tatar language as a language of the indigenous people of Ukraine, supported by the Canadian Embassy in Ukraine, have organized the seminar “Preservation and development of the Crimean Tatar language: challenges of 2021”. The seminar was attended by thirty Crimean Tatar linguists, professional scholars, and experienced teachers of the Crimean Tatar language – from Ukraine, Turkey, Romania, as well as historians, Turkologists, publishers specializing in Crimean Tatar studies. During the seminar, special reports of invited speakers devoted to discussions on the transition to Latin graphics were given, as well as suggestions on controversial issues of transmission of individual sounds in writing. As a result of the seminar, it was decided to promote the transition of the Crimean Tatar language to Latin graphics, in this regard to support the project of Latin graphics in the wording of 1997; to make collective efforts to prepare Latin graphics educational literature in the Crimean Tatar language and its approbation in the places of local settlement of the Crimean Tatars in Ukraine and abroad. The seminar was held within the project “Preservation and Development of the Crimean Tatar Language” with the support of Canada’s Department of Foreign Affairs, Trade and Development, Project CFLI-2020-KYIV-UA-0015.

Keywords: Crimean Tatars, Crimean Tatar language, Latin graphics, Crimean Tatar studies

МІЖНАРОДНИЙ СЕМІНАР-НАРАДА “ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК КРИМСЬКОТАТАРСЬКОЇ МОВИ: ВИКЛИКИ 2021”

21 березня 2021 р. фахівці-тюркологи Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України за ініціативи ГО “Qırım Ailesi” (“Кримська родина”) в рамках міжнародного проекту документалізації та ревіталізації кримськотатарської мови як мови корінного народу України, підтриманого Посольством Канади в Україні, узяли участь у проведенні міжнародного онлайн-семінару-наради “Збереження та розвиток кримськотатарської мови: виклики 2021”. У семінарі взяли участь тридцять кримськотатарських лінгвістів – професійних науковців та досвідчених викладачів кримськотатарської мови – з України (Криму, Херсонської області, Києва), Туреччини (Анкари та Стамбула), Румунії, а також історики, тюркологи, видавці, що спеціалізуються на кримськотатарських студіях.

© 2021 I. Dryga; Published by the A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine on behalf of *The World of the Orient*. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

Протягом 2020–21 рр. на всіх щаблях громадянського суспільства в Україні широко обговорювалося питання повноцінної стратегії розвитку кримськотатарської мови та літератури. Зважаючи на наявність діючих кримськотатарських громад, що вже організували навчання дітей рідною мовою, на часі постала підготовка сучасних комунікативно орієнтованих навчальних матеріалів для викладання кримськотатарської мови, літератури та культури в школах вихідного дня та окремих групах у місцях локального поселення кримських татар в Україні.

Учасники проекту винесли на порядок денний роботи семінару такі питання:

1. Латинська абетка для кримськотатарської мови: pro et contra.
2. Кримськотатарська мова як унікальне інформаційне сховище тюркської культури.
3. Культурологічна компонента підручників кримськотатарської мови (Культурні патерни кримськотатарської діаспори).
4. Викладання кримськотатарської мови в школах вихідного дня та школах денної форми навчання: можливість застосування підручників суботніх шкіл.
5. Перегляд чинних стандартів МОН щодо вимог до засвоєння кримськотатарської мови в застосуванні до шкіл вихідного дня.
6. Відбір художніх творів для вивчення в межах суботніх шкіл.
7. Відбір фольклорного матеріалу в підручниках кримськотатарської мови та літератури.
8. Інформаційно-комунікаційні технології навчання кримськотатарською: перегляд наявних ресурсів (електронні словники з відкритим доступом, синтезатори мовлення, пошукові системи, системи розпізнавання тексту, навчальні комп'ютерні програми, пакети освітнього програмного забезпечення для кримськотатарської мови), перспективи організації Лабораторії інформаційної підтримки існування кримськотатарської мови.

Під час роботи семінару було виголошено спеціальні доповіді запрошених доповідачів, присвячені дискусії навколо переходу на латинську графіку, заслухано пропозиції щодо спірних питань передачі на письмі окремих звуків. Окрему увагу присвятили огляду поточної ситуації та нагальним потребам кримськотатарської лексикографії, моніторингу ринку електронних освітніх комплексів навчання кримськотатарської мови. Заслухано виступи фахівців, що практикують викладання кримськотатарської мови в дошкільних та шкільних закладах регіонів материкової України, досягнуто домовленості стосовно спільного координування зусиль кримськотатарської інтелігенції щодо відродження та розвитку рідної мови.

За результатами роботи семінару ухвалено такі рекомендації:

1. Сприяти прискоренню переходу кримськотатарської мови на латинську графіку, у цьому зв'язку підтримати проєкт латинської графіки в редакції 1997 р.
2. Докласти колективних зусиль щодо супроводу переходу на латинську графіку шляхом підготовки латинографічної навчальної та освітньої літератури кримськотатарською мовою та її апробації в місцях локального поселення кримських татар в Україні та за кордоном.
3. Підготувати окреме аналітичне дослідження з уточненими даними щодо загальної кількості кримських татар – отримувачів освітніх послуг на території материкової України та аналізом ситуації охопленості цими освітніми послугами представників кримськотатарського народу.
4. Виходячи з усвідомлення важливості централізованого планування та систематичної організації заходів щодо збереження мови та її ревіталізації, підтримати створення єдиного методичного центру розвитку кримськотатарської мови.
5. Сприяти на місцевому та загальнодержавному рівнях виданню та поширенню творів кримськотатарської літератури латинською графікою та перекладу найкращих творів кримськотатарських класиків і сучасних авторів українською мовою.

6. Клопотатися перед МОН України щодо підтримки державного замовлення та розподілу випусників відділень кримськотатарської мови та літератури КНУ імені Т. Шевченка та ТНУ ім. В. Вернадського в навчальні заклади з викладанням кримськотатарської мови в регіони з компактним поселенням кримських татар.

7. Організувати окрему методичну нараду щодо можливостей залучення нематеріальної духовної спадщини кримських татар у матеріали навчально-методичних посібників.

8. Проводити постійну роботу з розширення комп'ютерних ресурсів мови, зокрема добору придатних до використання в національних корпусах кримськотатарської мови двомовних текстів та своєчасної їхньої передачі фахівцям із кримськотатарської комп'ютерної лінгвістики.

9. Розробити колективний проєкт створення окремого посібника з мовних ігор на додачу до наявних та новостворюваних навчально-методичних комплексів кримськотатарської мови.

10. Беручи за основу загальнонаціональну програму “Дитина”, розробити методичний посібник для дошкільного навчання дітей кримських татар.

11. Ухвалені під час роботи семінару рекомендації передати в галузеві міністерства та відповідні департаменти органів державного управління.

Семінар відбувся в рамках проєкту “Збереження та розвиток кримськотатарської мови” за підтримки Canada’s Department of Foreign Affairs, Trade and Development, Project CFLI-2020-KYIV-UA-0015.

І. М. Дрига